

รัฐบาลไทยกับปัญหาเคลยศึกชาวเกาหลีภายหลังการสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2¹

เทพ บุญตานนท์²

Received : November 16, 2021

Revised : May 4, 2022

Accepted : April 14, 2022

บทคัดย่อ

สถานะของเคลยศึกชาวเกาหลีในสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความแตกต่างจากทั้งเคลยศึกชาวญี่ปุ่นและทหารฝ่ายสัมพันธมิตรที่เคยเป็นอดีตเคลยศึกของกองทัพญี่ปุ่น ในกรณีของเคลยศึกชาวญี่ปุ่นทั้งที่เป็นทหารและพลเรือน คนเหล่านี้ถูกนิยามจากทั้งรัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรว่าเป็นผู้แพ้สงคราม เพราะฉะนั้นการดูแลคนเหล่านี้จึงเป็นไปในลักษณะของการดูแลนักโทษ ส่วนทหารและพลเรือนฝ่ายสัมพันธมิตรซึ่งถูกกองทัพญี่ปุ่นเกณฑ์มาเป็นแรงงานไม่ว่าจะเป็นชาวอังกฤษ ออสเตรเลีย หรือดัตช์ รัฐบาลไทยมองคนเหล่านี้ในฐานะผู้ชนะสงคราม ดังนั้นการปฏิบัติและการดูแลอดีตเคลยศึกของกองทัพญี่ปุ่นเหล่านี้จึงเป็นไปอย่างละมุนละม่อมและพยายามจัดหาสิ่งของที่คนเหล่านี้เรียกร้องให้ได้ตามความต้องการเท่าที่จะเป็นไปได้ ในกรณีของเคลยศึกชาวเกาหลีนั้นมีสถานะที่คลุมเครือและไม่ชัดเจน ในด้านหนึ่ง การปลดปล่อยประเทศเกาหลีออกจากจักรวรรดิญี่ปุ่น ก็ทำให้คนเกาหลีเหล่านี้กลายเป็นเหยื่อของการรุกรานจากญี่ปุ่น ในอีกด้านหนึ่ง ทหารเกาหลีจำนวนมากที่ประจำการอยู่ในกองทัพญี่ปุ่นก็เป็นอาชญากรสงครามซึ่งเป็นบุคคลที่ทางฝ่ายสัมพันธมิตรต้องการตัว ยิ่งไปกว่านั้น ในกลุ่มเคลยศึกชาวเกาหลีเอง แม้จะไม่ได้ถูกตั้งข้อหาอาชญากรสงครามแต่ก็ยังมีบางคนที่สนับสนุนและนิยมในญี่ปุ่น ส่วนอีกกลุ่มเป็นกลุ่มที่มีทัศนคติรังเกียจและต่อต้านญี่ปุ่น อย่างไรก็ตามเคลยศึกเหล่านี้ต้องอาศัยอยู่ร่วมกันในค่ายกักกันที่ประเทศไทยจนกระทั่งได้รับการส่งกลับประเทศเกาหลีใน พ.ศ. 2489 ด้วยเหตุนี้ สภาพชีวิตของชาวเกาหลีเมื่อสงครามสิ้นสุดลงจนถึงการส่งกลับประเทศเกาหลีใน พ.ศ. 2489 จึงมีความซับซ้อนเช่นเดียวกับนโยบายของรัฐบาลไทยที่มีต่อเคลยศึกชาวเกาหลี

คำสำคัญ : เคลยศึก, เกาหลี, สงครามโลกครั้งที่ 2, รัฐบาลไทย, สัมพันธมิตร

¹ บทความวิจัยนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยเรื่อง “นโยบายของรัฐบาลไทยกับปัญหาเรื่องเคลยศึกหลังสงครามโลกครั้งที่ 2” โครงการวิจัยนี้ ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

² หน่วยงานผู้แต่ง : หมวดวิชาศึกษาทั่วไป คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

อีเมล : thep.boo@mahidol.edu

Thai Government and the Problem about Korean Prisoners of War after the End of the Second World War³

Thep Boontanondha⁴

Received : November 16, 2021

Revised : May 4 , 2022

Accepted : April 14, 2022

Abstract

The status of Korean Prisoners of War (POWs) after the Second World War differed from that of Japanese soldiers, and also Allied soldiers who had been POWs of the Japanese Army. Japanese soldiers and civilians were recognized by the Thai government and the Allies as defeated combatants and were treated as prisoners. Allied Dutch, Australian and British soldiers and civilians, who were captured and used by the Japanese Armed Forces as coolies, were viewed as victors. Hence, these former POWs were treated kindly, with the Government providing as many necessities of life as possible and following their demands. The status of Korean POWs, however, was vague. On the one hand, Koreans were also the victims of the invasion of the Japanese Empire. On the other hand, many Korean soldiers stationed with the Japanese Armed Forces were war criminals wanted by the Allies. Moreover, some Koreans, although not charged as war criminals, supported and admired the Japanese Empire, while another group loathed and resisted it. Nevertheless, they had to spend their lives together in concentration camps in Thailand until repatriation to Korea in 1946. Therefore, the living conditions of Koreans in Thailand after the end of the Second World War were very complex, reflecting the policy of the Thai government towards them.

Keywords : Prisoners of War (POW), Korean, Second World War, Thai Government, Allies

³ This research article is a part of the research titled, “The Policy of the Thai Government and the Problem of the Prisoners of War after the Second World War”. This research project is supported by Faculty of Liberal Arts, Mahidol University.

⁴ Affiliation : Division of General Studies, Faculty of Liberal Arts, Mahidol University

E-mail : thep.boon@mahidol.edu

1. บทนำ

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง ปรากฏปรากฏว่าประเทศไทยมีเชลยศึกจำนวนมาก ทั้งอดีตเชลยศึกสัมพันธมิตรที่ถูกเกณฑ์มาเป็นแรงงานสร้างทางรถไฟ หรือทหารฝ่ายสัมพันธมิตรที่ถูกจับหลังจากเครื่องบินถูกยิงตกในเขตไทย นอกจากนี้ยังมีเชลยศึกกลุ่มใหญ่ซึ่งก็คือทหารญี่ปุ่นที่กลายเป็นผู้แพ้สงคราม ทว่ายังมีเชลยศึกอีกกลุ่มหนึ่งที่ไม่เป็นที่รับรู้กันนัก คือเชลยศึกชาวเกาหลีที่เข้ามาในประเทศไทยพร้อมกองทัพญี่ปุ่น งานวิจัยทั้งภาษาไทยและภาษาต่างประเทศกล่าวถึงคนกลุ่มนี้ไม่มากนัก ดังเช่นในงานของจอร์จ ฮิกส์ (George Hicks) เรื่อง “The Comfort Women: Sex Slaves of the Japanese Imperial Forces” ที่กล่าวถึงชีวิตของนางบำเรอในกองทัพญี่ปุ่นที่ชื่อว่าโน ซุ-บ็อก (Noh Su-bok) ซึ่งตัดสินใจใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทย แทนที่จะเดินทางกลับเกาหลีหลังสงครามยุติลง (Hicks, 1995) ในขณะที่งานหลาย ๆ ชิ้นกลับมุ่งศึกษาสภาพชีวิตของเชลยศึกในระหว่างสงครามโดยเฉพาะกลุ่มเชลยศึกสัมพันธมิตรที่ถูกกองทัพญี่ปุ่นเกณฑ์เข้ามาเป็นแรงงานสร้างทางรถไฟ ดังเช่นงานของ อรุณ สุบรามานยาน (Arjun Subrahmanyam) และ ไมเคิล สตูร์มา (Michael Sturma) ในเรื่อง “Asian Labourers, the Thai Government and the Thai – Burma Railway” (Subrahmanyam & Sturma, 2020) หรืองานวิจัยเรื่อง “Japanese Treatment of Allied Prisoners During the Second World War: Evaluating the Death Toll” ของสตูร์มา (Sturma, 2019) โดยที่งานวิจัยทั้งสองได้ให้ภาพความโหดร้ายของกองทัพญี่ปุ่นที่กระทำต่อเชลยศึกสัมพันธมิตร นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยของ เอส. พี. แมกเคนซี (S. P. MacKenzie) เรื่อง “The Treatment of Prisoners of War in World War II” ซึ่งเป็นหนึ่งในงานชิ้นสำคัญที่ได้รับการอ้างอิงเสมอในการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับสภาพชีวิตของเชลยศึกในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 งานของแมกเคนซี (MacKenzie, 1994) ได้เปรียบเทียบสภาพชีวิตของเชลยศึกชาวญี่ปุ่นกับเชลยศึกสัมพันธมิตรอย่างอเมริกันและอังกฤษเป็นหลัก

จะเห็นได้ว่างานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเชลยศึกในสงครามโลกครั้งที่ 2 มุ่งเน้นการศึกษาสภาพชีวิตเชลยศึกในระหว่างสงครามเป็นสำคัญ และมุ่งเน้นการศึกษากลุ่มเชลยศึกของชาติมหาอำนาจเป็นสำคัญ ทั้งอเมริกัน อังกฤษ หรือญี่ปุ่น ลักษณะของงานศึกษาทำให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสถานการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลงพร้อม ๆ กับสงคราม แต่ในความเป็นจริงชีวิตของเหล่าเชลยศึกยังคงดำเนินต่อทั้งในฐานะที่เป็นฝ่ายผู้ชนะสงครามและฝ่ายที่เป็นผู้แพ้สงคราม หรือแม้แต่เชลยศึกที่ไม่อยู่ทั้งในฐานะผู้ชนะหรือผู้แพ้สงครามอย่างเชลยศึกชาวเกาหลี ซึ่งเป็นสิ่งที่ทั้งฝ่ายสัมพันธมิตรและฝ่ายอักษะยังคงต้องจัดการปัญหาเหล่านี้ โดยเฉพาะในกรณีของประเทศไทยที่มีเชลยศึกชาวเกาหลีจำนวนมากซึ่งเข้ามาพร้อมกับกองทัพญี่ปุ่น อันเป็นสิ่งที่รัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรจะต้องร่วมมือกันแก้ไขปัญหาในประเด็นดังกล่าว

ด้วยเหตุนี้งานวิจัยชิ้นนี้จึงศึกษานโยบายของรัฐบาลไทยต่อเชลยศึกชาวเกาหลีในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์ในประเทศไทยหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สิ้นสุดลง ที่รัฐบาลพลเรือนจำเป็นต้องดำเนินนโยบายการต่างประเทศที่รัดกุมและเป็นไปตามความต้องการของฝ่ายสัมพันธมิตร เพื่อไม่ให้ฝ่ายสัมพันธมิตรใช้ประเด็นใด ๆ ก็ตามมาเป็นเหตุผลในการประกาศให้ไทยเป็นผู้แพ้สงคราม นอกจากนี้งานวิจัยชิ้นนี้ยังศึกษาจุดเริ่มต้นความสัมพันธ์ของรัฐบาลไทยกับชาวเกาหลีหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลงด้วย

2. ทหารเกาหลีในกองทัพญี่ปุ่น

ใน พ.ศ. 2453 จักรวรรดิเกาหลีได้ล่มสลายจากการยึดครองของญี่ปุ่น แท้จริงแล้วสถานะของเกาหลีก่อนถูกผนวกเข้าเป็นส่วนหนึ่งของญี่ปุ่นก็มีลักษณะเป็นรัฐในอารักขาของญี่ปุ่นมาตั้งแต่ พ.ศ. 2448 ก่อนกลายเป็นส่วนหนึ่งของจักรวรรดิญี่ปุ่น น่าสนใจว่าก่อนสงครามมหาเอเชียบูรพาเกิดขึ้นแม้คนเกาหลีจำนวนหนึ่งจะได้เข้าเรียนในโรงเรียนนายร้อยและเป็นนายทหารในกองทัพของญี่ปุ่น แต่ก็เป็นคนเกาหลีที่แสดงให้เห็นแล้วว่าพวกเขามีความจงรักภักดีต่อจักรวรรดิญี่ปุ่น อย่างกรณีของคิม ซุก-วอน (Kim Suk-won)⁵ แต่ในภาคส่วนอื่น ๆ เห็นได้อย่างชัดเจนว่าญี่ปุ่นได้กีดกันคนเกาหลีไม่ให้มีโอกาสเข้าเป็นส่วนหนึ่งของระบบราชการของญี่ปุ่นโดยเฉพาะการรับราชการทหาร เพราะกังวลว่าหากมีชาวเกาหลีจำนวนมากได้รับการฝึกทหารจากญี่ปุ่นแล้ว คนเหล่านี้จะใช้ความรู้ไปช่วยกลุ่มชาตินิยมเกาหลีต่อต้านญี่ปุ่น (Palmer, 2007, p. 65)

เดิมทีนั้นญี่ปุ่นมีนโยบายที่จะใช้คนเกาหลีเป็นแรงงานในภาคอุตสาหกรรมเพื่อผลิตทรัพยากรที่จำเป็นสำหรับทำสงครามแทนที่ผู้ชายญี่ปุ่นที่ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหาร ทว่าสงครามที่ญี่ปุ่นได้เปิดศึกทั้งในจีนและแปซิฟิกได้นำไปสู่ความสูญเสียด้านกำลังพลทหารที่มีอยู่อย่างจำกัดไม่ต่างไปกับทรัพยากรอื่น ๆ ทำให้รัฐบาลญี่ปุ่นต้องหันมาพิจารณาการเกณฑ์ชาวเกาหลีเข้าประจำการในกองทัพญี่ปุ่น อย่างไรก็ตาม นโยบายที่ญี่ปุ่นใช้ปกครองเกาหลีไม่ส่งเสริมให้ชาวเกาหลีได้รับการศึกษารวมไปถึงการพูดภาษาญี่ปุ่น ยิ่งไปกว่านั้นแม้ชาวเกาหลีที่ได้รับโอกาสเข้าเรียนในระดับประถมก็ไม่มีพื้นฐานการฝึกทหาร ซึ่งแตกต่างจากเด็กนักเรียนประถมญี่ปุ่นที่มีการฝึกทหารขั้นพื้นฐานให้ (Palmer, 2007, p. 69) ด้วยเหตุนี้การเกณฑ์ทหารเกาหลีไปทำสงครามนอกจากจะไม่ก่อให้เกิดประโยชน์ใด ๆ กับกองทัพญี่ปุ่นแล้ว ซ้ำร้ายกว่านั้นทหารเกาหลีเหล่านี้จะกลายเป็นภาระให้กับกองทัพญี่ปุ่นอีกด้วย

ทว่าด้วยภาวะจำเป็นทำให้ญี่ปุ่นตัดสินใจที่จะเกณฑ์ทหารชาวเกาหลี แต่ก็ไม่ใช่การเกณฑ์ทหารในทันทีทันใด แม้ว่าสงครามจะได้เริ่มต้นและญี่ปุ่นได้ออกข้อกำหนดเรื่องการเกณฑ์คนเกาหลีเข้าประจำการในกองทัพญี่ปุ่น แต่กว่าญี่ปุ่นจะเกณฑ์ชาวเกาหลีเข้าประจำการก็ต้องรอไปถึง พ.ศ. 2487 เพื่อที่ญี่ปุ่นจะได้ฝึกฝนและเตรียมชาวเกาหลีให้พร้อมที่จะทำงานร่วมกับทหารญี่ปุ่น โดยเฉพาะการฝึกฝนด้านการทหารและภาษาญี่ปุ่น สุดท้ายแล้วชาวเกาหลีก็สองแสนนายก็ถูกเกณฑ์เข้าเป็นทหารในกองทัพญี่ปุ่น (Palmer, 2007, p. 74) ตัวเลขนี้ยังไม่รวมผู้หญิงทั้งที่สมัครใจและถูกบังคับให้เป็นโสเภณี (comfort woman) และนางพยาบาลในกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งมีจำนวนกว่า 20,000 คน (Hicks, 1995, p. 121) คนเหล่านี้ได้ถูกส่งไปประจำการตามฐานทัพของญี่ปุ่นในพื้นที่ซึ่งกองกำลังทหารญี่ปุ่นเข้าไปยึดครองรวมทั้งประเทศไทยจนกระทั่งสงครามยุติลง

สำหรับในประเทศไทย มีชาวเกาหลีเข้ามาประจำการอยู่อย่างน้อยหนึ่งพันกว่าคน มีทั้งที่เป็นพลเรือนชายและหญิงที่ตามกองทัพญี่ปุ่นมาและชาวเกาหลีที่เป็นทหารในสังกัดของกองทัพญี่ปุ่น ทหารเกาหลีที่ประจำการในไทยส่วนใหญ่แล้วเป็นนายทหารระดับล่างโดยมีนายทหารญี่ปุ่นเป็นผู้บังคับบัญชาอีกทีหนึ่ง ด้วยสังคมญี่ปุ่นซึ่งจัดลำดับชั้นในสังคมผ่านชาติพันธุ์ทำให้ลักษณะของกองทัพญี่ปุ่นซึ่งมีทหารหลายชาติพันธุ์ปะปนกันไปมีการจัดลำดับชั้นทางเชื้อชาติอย่างชัดเจน มีชาวญี่ปุ่นเป็นกลุ่มคนที่อยู่ยอดสุดของสังคม ส่วนทหารเกาหลีและไต้หวันอยู่ในลำดับถัดไป แน่แน่นอนว่าทหารเหล่านี้ได้รับการปฏิบัติที่ไม่ดีนักจากทหารญี่ปุ่น แม้จะมีชาวเกาหลีจำนวนหนึ่งได้เป็นผู้บังคับบัญชาระดับสูงก็ไม่ได้หมายความว่า จะได้รับความเชื่อฟังจากนายทหารญี่ปุ่นได้บังคับบัญชาเท่าใดนัก (YU Jose, 2012, p. 335) อย่างไรก็ตาม โดยภาพรวมแล้วสถานะภาพของทหารเกาหลีในกองทัพญี่ปุ่นก็ยิ่งดึกว่ากลุ่มชาวเวียดนาม กัมพูชา และมาเลย์ที่ถูกญี่ปุ่นบังคับมาเป็นกรรมกร ซึ่งกองทัพญี่ปุ่นเรียก

⁵ คิม ซุก-วอน หรือชื่อภาษาญี่ปุ่นคือ คาเนยามะ ชะคุเก็น (Kaneyama Shakugen) เป็นนายทหารชาวเกาหลีในกองทัพญี่ปุ่น ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่ 2 คิม ซุก-วอนมีบทบาทสำคัญในการโน้มน้าวให้ชาวเกาหลีตัดสินใจสมัครเข้าเป็นทหารในกองทัพญี่ปุ่น หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง คิม ซุก-วอน ได้รับการแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นพลตรีในกองทัพเกาหลี

คนกลุ่มนี้ว่า “ทหารสำรองที่ใช้อย่างกรรมกร” โดยจะถูกปฏิบัติจากทหารญี่ปุ่นเลวร้ายกว่ากลุ่มชาวเกาหลีและได้วันที่ญี่ปุ่นมองว่าเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพสมเด็จพระจักรพรรดิ (*Thahan chat tang tang, 1945 – 1946*)

ไม่ใช่เพียงแค่ประเทศไทยเท่านั้นที่มีทหารเกาหลีเข้าประจำการอยู่ในกองทัพญี่ปุ่น แต่ในดินแดนต่าง ๆ ทั้งในพม่าและฟิลิปปินส์ต่างก็มีทหารเกาหลีจำนวนมากประจำการอยู่ในกองทัพญี่ปุ่น ในกรณีของฟิลิปปินส์นั้นเมื่อสงครามยุติลงได้ปรากฏจำนวนคนเกาหลีที่กลายเป็นเชลยสงครามประมาณ 1,300 คน ซึ่งในจำนวนนี้ 600 นาย เป็นทหารประจำการในกองทัพญี่ปุ่น รวมไปถึง พล.ท. โค ชิโยกุ (Kō Shiyoku) หรือชื่อภาษาเกาหลีคือ ฮง ซา-อิก (Hong Sa – ik) หนึ่งในนายทหารเกาหลีที่ได้รับตำแหน่งนายพลในกองทัพญี่ปุ่น โดยระหว่างที่ประจำการอยู่ที่ญี่ปุ่นนั้น โคได้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการค่ายเชลยศึกซึ่งมีเชลยศึกจำนวนมากเสียชีวิตจากการทารุณกรรมของกองทัพญี่ปุ่น ด้วยเหตุนี้เมื่อสงครามยุติลงศาลทหารของฝ่ายสัมพันธมิตรได้ตัดสินลงโทษประหารชีวิต พล.ท. โค ชิโยกุด้วยการแขวนคอในข้อหาทำอาชญากรรมต่อเชลยศึก (YU Jose, 2012, p. 335)

3. การจัดการเชลยศึกชาวเกาหลีหลังญี่ปุ่นประกาศยอมแพ้สงคราม

ก่อนที่สงครามโลกครั้งที่ 2 จะยุติลงเพียงไม่กี่วัน รัฐบาลไทยของควง อภัยวงศ์ก็ได้สั่งการให้กองทัพและหน่วยงานราชการต่าง ๆ อย่างกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงสาธารณสุขก่อตั้งกองอำนาจการสันติภาพขึ้นในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 โดยมี พล.ท. พิชัย หาญสงคราม เสนาธิการทหาร เป็นประธานอำนาจการสันติภาพ เพื่อทำหน้าที่ประสานงานกับฝ่ายสัมพันธมิตรในเรื่องต่าง ๆ รวมไปถึงการปลดปล่อยและดูแลอดีตเชลยศึกสัมพันธมิตร ตลอดจนการควบคุมทหารและพลเรือนญี่ปุ่นและเกาหลีที่กลายเป็นสภาพเป็นเชลยสงคราม (*Rueang kong-amnuai kan santiphap, 1945 - 1949*) จากการทำให้อำนาจการส่วนใหญ่ในกองอำนาจการสันติภาพเป็นทหาร ทำให้กองทัพไทยกลายเป็นองค์กรหลักในการจัดการปัญหาเรื่องเชลยศึกภายใต้การควบคุมของรัฐบาล

แม้ว่าจะมีการก่อตั้งกองอำนาจการสันติภาพเพื่อรับมือกับปัญหาเกี่ยวกับเชลยศึกก็ตาม แต่ผลพวงจากการที่กองทัพญี่ปุ่นที่ประจำการอยู่ในประเทศไทยได้กระจายตัวไปอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ แม้แต่จังหวัดที่ไม่ใช่จุดสำคัญทางยุทธศาสตร์อย่างพิษณุโลกหรือนครนายก ทำให้ชาวเกาหลีที่ถูกเกณฑ์มาเป็นทหารและพยาบาลต่างกระจายอยู่ทั่วประเทศตามฐานทัพของญี่ปุ่น เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง เชลยศึกชาวเกาหลีจึงไม่ได้รวมอยู่เป็นกลุ่มก้อน รัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรจะต้องรวบรวมเชลยศึกชาวเกาหลีมาไว้ที่เดียวเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการ ด้วยเหตุนี้การรวบรวมชาวเกาหลีจึงเริ่มต้นขึ้น แน่นนอนว่าการค้นหาเชลยศึกที่อยู่กระจายเช่นนี้ไม่ใช่เรื่องที่ทำได้โดยง่าย อีกทั้งรัฐบาลไทยยังไม่รู้จำนวนและรายชื่อชาวเกาหลีที่แน่นอน ซึ่งทางกองทัพญี่ปุ่นก็ไม่ได้ให้ความร่วมมือที่ตึงเครียด โดยแจ้งตัวเลขเชลยศึกชาวเกาหลีในไทยอยู่ที่ประมาณหนึ่งพันคน ซึ่งน้อยกว่าความเป็นจริงที่รัฐบาลไทยประเมินไว้กว่าเท่าตัว โดยทางรัฐบาลไทยประเมินว่ามีเชลยศึกชาวเกาหลีในประเทศไทยอยู่มากถึงสองพันคน (*Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1947*)

ปัญหาการจัดการเชลยศึกชาวเกาหลีได้เริ่มต้นขึ้นเมื่อกองทัพญี่ปุ่นตัดสินใจปลดประจำการทหารชาวเกาหลีบางส่วนก่อนที่จะลงนามสงบศึกกับฝ่ายสัมพันธมิตร ปัจจัยที่ทำให้กองทัพญี่ปุ่นรีบปลดประจำการทหารเกาหลี สาเหตุหนึ่งก็เพราะในมุมมองของญี่ปุ่นแล้วทหารเหล่านี้ไม่ได้จงรักภักดีนัก การให้ทหารเกาหลีคงอยู่ในค่ายทหารร่วมกับญี่ปุ่นอาจจะนำพาความวุ่นวายมาสู่ค่ายทหารของญี่ปุ่นในเวลานั้นได้ อีกสาเหตุหนึ่งคือความไม่ยอมรับผิดชอบชีวิตทหารเกาหลีเหล่านี้เพราะด้วยสถานะของเกาหลีในเวลานั้นที่ไม่ได้เป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่นอีกต่อไป ทำให้กองทัพญี่ปุ่นมองว่าการให้ทหารเกาหลีคงอยู่กับกองทัพญี่ปุ่นจะเป็นการสูญเสียทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดโดยใช่เหตุ อีกทั้งญี่ปุ่นยังไม่ยอมรับผิดชอบในการส่งทหารเกาหลี

เหล่านี้กลับภูมิลาเนาอีกด้วย ทำให้ญี่ปุ่นตัดสินใจปลดประจำการทหารเกาหลีในพื้นที่หลังสงครามยุติลงโดยไม่แจ้งให้ฝ่ายสัมพันธมิตรหรือรัฐบาลไทยได้รับทราบล่วงหน้า (*Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1947*) ทั้งที่ก่อนหน้านี้ฝ่ายประสานงานสัมพันธมิตรมีข้อตกลงกับกองทัพญี่ปุ่นแล้วว่าหากกองทัพญี่ปุ่นจะปล่อยเชลยศึกเมื่อใดก็จะต้องแจ้งให้ฝ่ายสัมพันธมิตรและรัฐบาลไทยทราบก่อน แต่กองทัพญี่ปุ่นกลับตัดสินใจปลดปล่อยเชลยเหล่านี้ก่อนที่จะแจ้งให้ฝ่ายสัมพันธมิตรและรัฐบาลไทยทราบในภายหลัง (*Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1947*) ด้วยเหตุนี้ชาวเกาหลีที่มากับกองทัพญี่ปุ่นทั้งทหารและพลเรือนต่างต้องเก็บของออกจากค่ายทหารญี่ปุ่นและอาศัยอยู่กระจัดกระจายในพื้นที่จังหวัดต่าง ๆ

การปลดปล่อยเชลยศึกชาวเกาหลีได้สร้างปัญหาให้แก่รัฐบาลไทยเป็นอย่างมากเพราะรัฐบาลไม่สามารถชี้ชัดได้ว่าชาวเกาหลีที่เข้ามาอยู่กับกองทัพญี่ปุ่นนั้นมีสถานะอย่างไร เนื่องจากคนเหล่านี้ถูกปล่อยตัวจากกองทัพญี่ปุ่นก่อนที่จะมีการลงนามยอมแพ้สงครามทำให้ไม่มีสถานภาพเชลยศึก อย่างไรก็ตามพวกเขาก็ไม่ได้เป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองเพราะเข้ามาอย่างถูกต้องในฐานะส่วนหนึ่งของกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งรัฐบาลไทยในเวลานั้นอนุญาตให้กองทัพญี่ปุ่นเข้ามาประจำการในประเทศไทยได้ (*Thahan yipun plotploi thahan kaoli, 1945*) ทว่าจะปล่อยชาวเกาหลีจำนวนมากกระจัดกระจายอยู่ปะปนกับประชาชน โดยเฉพาะเชลยศึกชาวเกาหลีที่เป็นอาชญากรสงครามซึ่งพยายามหลบหนีการจับกุมของเจ้าหน้าที่ ก็จะเป็นภัยต่อความสงบและความมั่นคงของประเทศเพราะชาวเกาหลีเหล่านี้ไม่มีอาชีพทำมาหากินและไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่ง ทำให้สิ่งเดียวที่หน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นทำได้ในเวลานั้นคือ การส่งคนไปเฝ้าดูชาวเกาหลีเหล่านี้ไว้ เช่นกรณีของจังหวัดนครปฐม ซึ่งอรรถสิทธิ สิทธิสุนทร ผู้ว่าราชการจังหวัด ที่แม้จะทราบว่ามีชาวเกาหลีจำนวนมากอยู่ในจังหวัดนครปฐมและเห็นถึงความจำเป็นที่จะต้องกักตัวชาวเกาหลีเหล่านั้นไว้ แต่ด้วยนโยบายของส่วนกลางที่ยังไม่ชัดเจนทำให้ทางฝ่ายปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีอำนาจใด ๆ ในการควบคุมทหารเกาหลีเหล่านี้ สิ่งเดียวที่ผู้ว่าราชการจังหวัดนครปฐมทำได้ในเวลานั้นคือ การให้ตำรวจคอยสอดส่องทหารเกาหลีเหล่านี้ซึ่งจำนวนมากพักอยู่ที่วัดไผ่ล้อม (*Thahan yipun plotploi thahan kaoli, 1945*)

เมื่อกระทรวงมหาดไทยได้ทราบเรื่องการปลดประจำการชาวเกาหลีของกองทัพญี่ปุ่นในวันที่ 20 สิงหาคม พ.ศ. 2488 ก็ได้มีคำสั่งให้บรรดาผู้ว่าราชการในจังหวัดต่าง ๆ ที่มีทหารเกาหลีประจำการอยู่ให้ดำเนินการควบคุมชาวเกาหลีที่อยู่ตามพื้นที่ต่าง ๆ ทั้งหมด เพื่อจะได้มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งอันเป็นการป้องกันไม่ให้เชลยศึกเหล่านี้ก่ออาชญากรรม (*Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1947*) แต่ดูเหมือนว่าคำสั่งที่ออกมาจะไม่ได้มีการตอบสนองในพื้นที่ไหนใด เพราะยังปรากฏว่ามีชาวเกาหลีจำนวนมากดำรงชีวิตปะปนอยู่กับชาวบ้าน จนเป็นเหตุให้กึ่งสุลสวิสเซอร์แลนด์ประจำประเทศไทยในเวลานั้นได้ทำหนังสือแจ้งแก่กระทรวงการต่างประเทศ กรณีที่ชาวเกาหลีอีกประมาณ 900 คนซึ่งกองทัพญี่ปุ่นได้ปลดประจำการ จะสร้างปัญหาให้แก่รัฐบาลไทยในอนาคต หากรัฐบาลไทยไม่รีบกักตัวชาวเกาหลีเหล่านี้ให้เร็วที่สุด (*Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1946*)

สำหรับฝ่ายสัมพันธมิตรดูจะร้อนใจยิ่งกว่ารัฐบาลไทยเพราะเชลยศึกชาวเกาหลีหลายคนมีสถานะเป็นอาชญากรสงครามซึ่งฝ่ายสัมพันธมิตรต้องการนำตัวมาลงโทษ ดังนั้นพลจัตวาวิลสัน แบรินต์ หัวหน้าคณะทูตทหาร 207 ซึ่งมีหน้าที่ประสานงานระหว่างฝ่ายสัมพันธมิตรที่เข้ามาดูแลประเทศไทยหลังสงครามกับรัฐบาลไทย จึงได้มีหนังสือถึงรัฐบาลไทยให้ควบคุมทหารเกาหลีทั่วประเทศไว้ทั้งหมดทันที โดยเฉพาะทหารเกาหลีที่อยู่บริเวณสวนลุมพินีที่มีประมาณ 500 คน ส่วนทหารเกาหลีที่อยู่ในพื้นที่ต่างจังหวัดนั้นทางคณะทูตทหารได้มีคำสั่งให้คุมขังทหารเกาหลีที่จับได้ไว้ที่จังหวัดนั้น ๆ โดยไม่ต้องส่งเข้ามายังกรุงเทพฯ โดยในหนังสือฉบับนี้พลจัตวาวิลสัน แบรินต์ได้กำชับให้รัฐบาลไทยจัดการเรื่องนี้ให้เสร็จเรียบร้อยภายในวันที่ 17 กันยายน พ.ศ. 2488 (*Kan chat sathanthi khumkhang atchayakon songkhram, 1945*)

สิ่งหนึ่งที่เห็นได้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการจัดการเรื่องเชลยศึกคือรัฐบาลไทยจะปฏิบัติงานอย่างรวดเร็วเมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรเรียกร้องให้กระทำการใด ๆ ซึ่งจะเห็นได้อยู่เสมอทั้งในกรณีของอดีตเชลยศึกสัมพันธมิตร เชลยศึกชาวญี่ปุ่นและเชลยศึกชาวเกาหลี แต่เมื่อไม่มีคำสั่งใด ๆ จากฝ่ายสัมพันธมิตรลงมา ก็ดูเหมือนว่าราชการไทยจะปฏิบัติงานอย่างไม่รู้ทิศทาง

และดูจะไม่เร่งรีบ ตามนิสัยของข้าราชการไทยที่ดำรงอยู่มานาน เรื่องดังกล่าวทำให้เราตระหนักได้ว่ารัฐบาลไทยในเวลานั้นกังวลเรื่องสถานะของประเทศไทยหลังสงครามเป็นอย่างมาก และกลัวว่าการกระทำใด ๆ ที่ทำให้ฝ่ายทหารสัมพันธมิตรไม่พอใจจะตามมาซึ่งการลงโทษอย่างรุนแรง อันหมายถึงการอาจจะต้องเป็นผู้แพ้สงครามเช่นเดียวกับญี่ปุ่น ในขณะที่นั้นเป็นช่วงเวลาที่ยุติธรรมใหม่ๆ และอังกฤษเองก็แสดงออกอย่างชัดเจนว่าต้องการลงโทษรัฐบาลไทย ดังนั้นรัฐบาลไทยจึงต้องพยายามแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจที่จะร่วมมือกับฝ่ายสัมพันธมิตรอย่างเต็มที่

ในกลางเดือนกันยายน บรรดาข้าหลวงจังหวัดต่าง ๆ ได้เริ่มรายงานตัวเลขของชาวเกาหลีที่ทางการไทยสามารถกักตัวไว้ได้ ดังเช่นที่นครปฐมสามารถจับกุมชาวเกาหลีได้ 100 คน หรือที่ปราจีนบุรีสามารถจับกุมชาวเกาหลีได้ 153 คน อย่างไรก็ตามยังมีชาวเกาหลีอีกเกือบหนึ่งพันคนที่รัฐบาลไทยจำเป็นต้องเร่งจับกุม โดยนับจากเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 หลังจากที่ยุติธรรมได้ปล่อยตัวชาวเกาหลี รัฐบาลไทยสามารถจับกุมชาวเกาหลีได้เกือบทั้งหมดในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน (Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1947)

รัฐบาลไทยที่มีสถานะก้ำกึ่งระหว่างมีเอกราชกับถูกควบคุมโดยกองกำลังฝ่ายสัมพันธมิตรจึงได้เร่งจับกุมทหารเกาหลีเหล่านี้อย่างรวดเร็ว จนมีชาวเกาหลีหลงเหลืออยู่เพียง 84 คน ซึ่งได้ถอดเครื่องแบบออกแล้วแต่งกายชุดพลเรือนทำให้ยากต่อการตามหามากยิ่งขึ้น แต่ที่สำคัญในบรรดาคนเหล่านี้มีคนที่ถูกตั้งข้อหาอาชญากรรมสงครามอยู่ด้วย ซึ่งจะต้องจับกุมให้ได้โดยเร็ว พลจัตวาวิลสัน แบรินต์ได้มีหนังสือถึงรัฐบาลไทยอีกฉบับหนึ่งให้เร่งติดตามชาวเกาหลีเหล่านี้ให้เร็วที่สุดก่อนที่จะหลบหนีไปได้ (Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1947)

รับจาก	ชาย	หญิง	เด็กชาย	เด็กหญิง	รวมทั้งสิ้น	หมายเหตุ
กรุงเทพ	161	169	6	5	341	
ปราจีนบุรี	117				117	
นครนายก	201				201	
นครปฐม	122				122	
กาญจนบุรี	115	7			122	
สระบุรี	161				161	
อยุธยา			1	1	2	คนเกิด
อุบลราชธานี	93	10			103	
ลำปาง	1				1	
เรือนจำบางขวาง	10				10	นำตัวไปสอบสวน
					1180	

ที่มา: บัญชีรายชื่อชาวเกาหลีที่ถูกส่งเข้าค่ายที่จังหวัดอยุธยาซึ่งทำการสำรวจเมื่อวันที่ 2 พฤศจิกายน พ.ศ. 2488

(Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1946)

จากข้อมูลในตารางจะเห็นได้ว่าชาวเกาหลีที่รวบรวมมาอยู่ที่ค่ายในจังหวัดอยุธยามาจากจังหวัดต่าง ๆ ทั่วประเทศไทย ซึ่งชาวเกาหลีเหล่านี้ส่วนหนึ่งเป็นทหารและพลเรือนที่ติดตามไปกับกองทัพญี่ปุ่น ซึ่งในช่วงที่สงครามกำลังดำเนินไปนั้นกองทัพญี่ปุ่นได้ตั้งค่ายทหารอยู่ทั่วประเทศไทย ส่วนชาวเกาหลีอีกกลุ่มหนึ่งเป็นพลเรือนที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ก่อนที่กองทัพญี่ปุ่นจะเข้ามาซึ่งส่วนใหญ่มีที่พักอยู่ในจังหวัดกรุงเทพฯ จากตารางทำให้เราเห็นว่าการปลดประจำการทหารเกาหลีใน

ทันทีทันใดของกองทัพญี่ปุ่นเมื่อตนเป็นฝ่ายแพ้สงครามได้สร้าง ภาวะและปัญหาใหญ่ให้แก่รัฐบาลไทย รวมไปถึงฝ่ายสัมพันธมิตรที่จะต้องรวบรวมชาวเกาหลีเหล่านี้

เมื่อรัฐบาลไทยสามารถรวบรวมชาวเกาหลีได้จำนวนหนึ่งแล้ว สิ่งที่ต้องแก้ปัญหาต่อไปคือ การส่งชาวเกาหลีกลับประเทศ แต่ทว่าในเวลานั้นยังมีปัญหาที่ทำให้การส่งชาวเกาหลีกลับประเทศไม่สามารถกระทำได้ในทันที ทั้งสภาพของเกาหลีที่ยังไม่ชัดเจนทำให้ไม่มีรัฐบาลกลางเกาหลีประสานทำเรื่องรับเชลยศึกเหล่านี้กลับประเทศและการขาดแคลนเรือที่จะใช้ขนส่งเพราะในเวลานั้นทุกชาติต่างต้องการส่งทั้งทหารและเชลยศึกของตนกลับมาตุภูมิโดยเร็ว เกาหลีที่ไม่มีเรือพาณิชย์หรือเรือทหารเป็นของตนเองจึงต้องรอการช่วยเหลือจากต่างชาติ ด้วยเหตุนี้ทางฝ่ายสัมพันธมิตรจึงต้องการให้รัฐบาลไทยจัดการดูแลบรรดาเชลยศึกชาวเกาหลีให้อยู่เป็นกิจจะลักษณะเพื่อให้ง่ายต่อการจัดการดูแล เช่นเดียวกับการดูแลเชลยศึกชาวญี่ปุ่น จนกว่าจะสามารถส่งเชลยเหล่านี้กลับมาตุภูมิได้ (*Baengyaek chaloeisuek*, 1945 - 1946)

3.1 ชีวิตในค่ายกักกันเชลยศึก

สภาพของเชลยศึกแต่ละพื้นที่ในสงครามโลกครั้งที่ 2 มีความแตกต่างกันเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามการตกเป็นเชลยศึกของฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดไม่ว่าจะเป็นสัมพันธมิตรหรืออักษะก็ไม่ได้รับประกันว่าเชลยศึกจะได้รับการปฏิบัติตามหลักสากล แม้ว่าเราจะได้อินเรื่องราวความโหดร้ายของทหารญี่ปุ่นหรือเยอรมันที่กระทำต่อเชลยศึกจนดูประหนึ่งว่าการทารุณกรรมเชลยศึกของฝ่ายอักษะจะเป็นส่วนหนึ่งของการทำสงคราม แต่ในความเป็นจริงแล้วก็มีกรณีทหารฝ่ายสัมพันธมิตรทำการใด ๆ ต่อเชลยศึกโดยละเมิดสนสัญญาที่เกี่ยวข้องกับเชลยศึกเช่นกัน (MacKenzie, 1994, p. 488)

สำหรับประเทศไทยแล้ว กรณีการใช้แรงงานเชลยศึกสัมพันธมิตรเพื่อสร้างทางรถไฟบริเวณช่องเขาขาดเป็นประเด็นที่พูดถึงอยู่เสมอถึงความรุนแรงที่ทหารญี่ปุ่นกระทำต่อเชลยศึก แต่น่าสนใจว่าเชลยศึกสัมพันธมิตรที่กระจายอยู่ทั่วประเทศไทยกลับมีสภาพชีวิตที่แตกต่างไปจากเชลยศึกที่ถูกนำไปสร้างทางรถไฟเป็นอย่างมาก แม้สภาพชีวิตความเป็นอยู่จะไม่ได้มีอาหารครบถ้วนและสุขอนามัยที่ถูกต้อง แต่อย่างน้อยพวกเขาก็ไม่ถูกใช้แรงงานหนักและเผชิญกับโรคภัยไข้เจ็บเหมือนที่เพื่อนร่วมอาชีพอีกส่วนหนึ่งต้องพบเจอ

จากนโยบายของฝ่ายสัมพันธมิตรที่ต้องการให้ไทยจัดเตรียมค่ายกักกันชาวเกาหลีเพื่อรอส่งกลับประเทศ รัฐบาลจึงได้เริ่มจำแนกกลุ่มเชลยศึกชาวเกาหลีที่จับได้ออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ เพื่อง่ายต่อการควบคุม โดยกลุ่มแรกเป็นทหารเกาหลีที่มีสถานะเป็นอาชญากรสงครามซึ่งมีอยู่ไม่เกิน 90 คน ทางฝ่ายสัมพันธมิตรขอให้รัฐบาลนำไปควบคุมไว้ที่เรือนจำบางขวางเพื่อรอการสอบสวนต่อไป (*Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan*, 1945 - 1946) กลุ่มที่สองคือทหารและพลเรือนชาวเกาหลีทั้งชายและหญิงซึ่งมีอยู่ประมาณหนึ่งพันคน เมื่อเทียบกับชาติอื่น ๆ แล้วถือว่ามียานวนน้อยกว่ามาก ด้วยเหตุนี้เพื่อง่ายต่อการจัดการ ทางรัฐบาลไทยและสัมพันธมิตรได้ตัดสินใจรวมชาวเกาหลีไว้ที่ค่ายเพียงสองค่าย โดยแยกเป็นกลุ่มทหารและพลเรือนชายที่ติดตามมากับกองทัพญี่ปุ่น รวมไปถึงทหารและพลเรือนชายจากไต้หวัน ซึ่งไม่มีความผิดใด ๆ โดยรัฐบาลไทยจะถือว่าคนเหล่านี้มีสถานะเป็นทหารของกองทัพญี่ปุ่นโดยจะแยกไปควบคุมที่ค่ายกักกันต่าง ๆ ร่วมกับทหารญี่ปุ่น และมีผู้บังคับบัญชาชาวญี่ปุ่นเป็นคนดูแลความสงบเรียบร้อยของค่ายกักกันดังกล่าว ค่ายหลักที่ใช้กักตัวชาวเกาหลีเหล่านี้ทั้งหมดอยู่ที่บางบัวทอง (*Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan*, 1945 - 1946) ซึ่งในเวลาต่อมาสัมพันธมิตรได้รับเปลี่ยนนโยบายโดยให้ชาวเกาหลีทั้งหมดไปอยู่ที่ค่ายในจังหวัดอยุธยา แต่ทว่าคำสั่งดังกล่าวก็ถูกยกเลิกไปเมื่อค่ายที่จังหวัดอยุธยามีเชลยศึกชาวเกาหลีอยู่มากเกินกว่าที่ค่ายจะรองรับได้ (*Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan*, 1945 - 1946) และกลุ่มสุดท้ายเป็นพลเรือนชายทั้งเกาหลีและไต้หวันซึ่งไม่ได้มากับกองทัพญี่ปุ่นและผู้หญิงชาวเกาหลีและไต้หวันทั้งที่เป็นพลเรือน นางพยาบาลและนางบำเรอ คนเหล่านี้จะถูกส่งไปที่ค่ายกักกันในอยุธยาซึ่งรัฐบาลไทยกำลังเร่งก่อสร้างที่พักเพิ่มเติมในกองพันทหารราบที่ 54

(*Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1946*) ตามข้อเสนอของทางฝ่ายสัมพันธมิตรที่เห็นว่ากรมทหารดังกล่าวมีทหารประจำการอยู่เพียง 200 นายเท่านั้น จึงมีพื้นที่มากพอที่จะใช้เป็นที่อยู่ให้ชาวเกาหลีและชาวไต้หวันประมาณ 1,000 คน (*Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1946*)

โดยการจัดการเรื่องที่อยู่ในค่ายกักกันนั้น ทางรัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรได้แยกให้ชาวเกาหลีและไต้หวันพักอาศัยอยู่คนละส่วนกัน โดยอาคารแต่ละตึกจะแยกตามเพศและสถานภาพของบุคคลทั้งกรณีที่เป็นผู้ชายโสด ผู้หญิงโสด และที่อยู่กันเป็นครอบครัว โดยให้ชาวเกาหลีทำหน้าที่เป็นหัวหน้าค่ายดูแลชาวเกาหลีด้วยตนเองและแบ่งการปกครองออกเป็นทั้งหมด 8 กองร้อย นอกจากนี้ยังได้คัดเลือกคนที่มีความรู้ ความประพฤติและสุขภาพดี จำนวน 70 คน มาทำหน้าที่เป็นสารวัตรทหารดูแลระเบียบและความเรียบร้อยของเชลยชาวเกาหลี โดยมีตำรวจไทยคอยให้การช่วยเหลือ (*Thahan kaoli lae fomosa, 1945 - 1947*) พร้อมกันนี้ยังได้ตั้งคณะกรรมการดูแลงานด้านต่าง ๆ ทั้งการเงิน การพลาธิการ วัฒนธรรมและการแพทย์ ทำให้การดูแลค่ายเป็นไปอย่างราบรื่น แม้ในค่ายจะมีคนเกาหลีและคนไต้หวันอาศัยอยู่ร่วมกัน แต่ก็ไม่ประสบปัญหาทะเลาะเบาะแว้งของคนทั้งสองกลุ่มด้วยทั้งสองชาตินั้นไม่ยุ่งวุ่นวายกัน (*Thahan kaoli lae fomosa, 1945 - 1947*)

แม้สภาพความเป็นอยู่จะไม่สะดวกสบายเท่ากับอดีตเชลยศึกสัมพันธมิตร แต่ชาวเกาหลีก็ได้รับการดูแลด้านอาหารและที่อยู่อาศัยตามหลักการที่ฝ่ายสัมพันธมิตรได้วางมาตรการไว้ โดยรัฐบาลไทยได้ให้ชาวเกาหลีตั้งกรรมการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อดูแลเรื่องอาหาร มีการกำหนดงบประมาณค่าอาหารให้คนละ 1 บาท ต่อวัน เมื่อเทียบค่าเลี้ยงดูวันละ 50 สตางค์ ที่อดีตเชลยศึกสัมพันธมิตรได้รับในระหว่างตกเป็นเชลยของกองทัพญี่ปุ่น (*Kongsun sawit pai yiam khaiakkan chon tangdao, 1942*) จะเห็นได้ว่าอย่างน้อยสภาพชีวิตของเชลยศึกชาวเกาหลีก็ดีกว่าทหารสัมพันธมิตรที่ตกเป็นเชลยศึกของฝ่ายญี่ปุ่นในระหว่างสงครามอยู่มาก สำหรับการจัดหาอาหารให้กับเชลยศึกเกาหลี ทางกองทัพไทยจะทำการประมูลอาหารสดจากพ่อค้าแล้วส่งให้กับทางชาวเกาหลีเพื่อทำอาหาร ซึ่งได้จัดเวรผลัดเปลี่ยนกันทำอาหาร (*Baengyaek chaloisuek, 1945 - 1946*) ในด้านสาธารณสุขฝ่ายสัมพันธมิตรได้กำหนดให้นายทหารแพทย์อังกฤษไปทำการตรวจค่ายกักกันชาวไต้หวันและเกาหลีทุกสัปดาห์ (*Kan chat sathanthi khumkhang atchayakon songkham, 1945*)

นอกจากดูแลความเป็นอยู่ของชาวเกาหลีแล้ว ในระหว่างที่คนเกาหลีถูกกักกันอยู่ในประเทศไทยเพื่อรอส่งกลับประเทศบ้านเกิด พร้อม ๆ กับการถือกำเนิดขึ้นของประเทศเกาหลี ทำให้รัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรมีความเห็นว่าควรจะอบรมความรู้ที่เกี่ยวกับเกาหลีให้แก่คนเหล่านี้ เพื่อเตรียมพร้อมสำหรับการเริ่มต้นชีวิตใหม่ในประเทศของตนเอง เนื่องจากนับตั้งแต่ญี่ปุ่นเข้ามาปกครองเกาหลีก็ได้บังคับให้คนเกาหลีใช้ภาษาและชื่อแบบคนญี่ปุ่น ยังรวมไปถึงการใช้ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นในชีวิตประจำวัน ทำให้คนเหล่านี้ละทิ้งหรือลืมวัฒนธรรมและภาษาเกาหลี แต่ประเด็นที่น่าสนใจคือ ความเข้าใจเกี่ยวกับอัตลักษณ์คนเกาหลีของรัฐบาลไทยที่คลาดเคลื่อน ซึ่งคนไทยเองรู้จักชาติพันธุ์เกาหลีมาอย่างน้อยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวดังจะเห็นได้จากกรรพุดถึงคนเกาหลีในโคลงภาพต่างภาษา (*Charuek wat phrachetuphon, 1964, p. 101*) ต่อมาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัฐบาลญี่ปุ่นได้ส่งหนังสือมาแจ้งให้รัฐบาลไทยทราบเรื่องการผนวกเกาหลีเข้าเป็นส่วนหนึ่งของญี่ปุ่น (*Yipun tang residen, 1906 - 1911*) และแจ้งว่าจะเป็นผู้ปกครองคนเกาหลีที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยตั้งแต่ พ.ศ.2450 (*Yipun cha pokkhrong khon kaoli, 1907*) แต่ก็ดูเหมือนว่ารัฐบาลไทยจะไม่ได้ใส่ใจกับคนเกาหลีเท่าใดนัก สาเหตุสำคัญเป็นเพราะทั้งไทยและเกาหลีต่างไม่เคยมีความสัมพันธ์กันโดยตรงเลย คนเกาหลีส่วนใหญ่ที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยก็เป็นเพียงภาคเอกชนที่ไม่ได้ติดต่อกับส่วนราชการ จึงน่าจะเป็นเหตุให้รัฐบาลไทยเองไม่ตระหนักถึงรากเหง้าอันแท้จริงของคนเกาหลี ด้วยเหตุนี้แทนที่จะสอนภาษาและขนบธรรมเนียมเกาหลีให้กับเชลยศึกกลุ่มนี้ กลับกลายเป็นว่ารัฐบาลไทยมีแผนที่จะสอนภาษาจีนให้แก่ชาวเกาหลีด้วยความเข้าใจว่าเป็นภาษาดั้งเดิมของคนเกาหลี (*Thahan kaoli lae fomosa, 1945 - 1947*)

สำหรับชีวิตประจำวันของชาวเกาหลีแล้ว แม้จะไม่ได้รับอิสระให้เดินทางได้ตามความต้องการเหมือนทหารสัมพันธมิตร แต่ก็สามารถขออนุญาตให้เดินทางเข้ากรุงเทพ หรือไปยังที่ต่าง ๆ ได้หากมีความจำเป็นและได้ขออนุญาตจากผู้อำนวยการค่ายแล้ว (*Baengyaek chaloeisuek*, 1945 - 1946) ทหารเกาหลีที่ถูกกักในค่ายบางบัวทองก็เช่นเดียวกัน แม้จะไม่มีอิสระเท่ากับทหารสัมพันธมิตร แต่พวกเขาได้รับอนุญาตให้เดินทางและทำกิจกรรมต่าง ๆ นอกค่ายได้ในเวลาที่กำหนด แต่เรื่องนี้ได้นำไปสู่โศกนาฏกรรมขึ้น เมื่อทหารเกาหลีกลุ่มหนึ่งได้ออกไปเล่นน้ำที่แม่น้ำพระยาในวันที่ 4 พฤศจิกายน พ.ศ. 2488 ซึ่งทหารเกาหลีนายหนึ่งชื่ออีมูซู (*Lee Moo - soo*)⁶ ได้เป็นตะคริวและจมน้ำหายไปกลางแม่น้ำเจ้าพระยา ทำให้ทหารเกาหลีออกค้นหาจนกระทั่งในวันที่ 7 พฤศจิกายน ได้มีคนพบศพทหารเกาหลีนายนั้นแถวเกาะใหญ่ ที่บางไทร หลังจากที่ได้ตรวจชันสูตรศพเรียบร้อยแล้ว ทหารเกาหลีได้ทำพิธีฌาปนกิจศพและเก็บกระดูกไว้ที่ค่ายเพื่อนำกลับประเทศเกาหลี (*Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan*, 1945 - 1947)

จะเห็นได้ว่าการปฏิบัติของรัฐบาลไทยต่อชาวเกาหลีเหล่านี้ไม่ได้กระทำในฐานะที่ชาวเกาหลีเป็นผู้แพ่งสงคราม ด้วยเหตุนี้ชีวิตความเป็นอยู่ของชาวเกาหลีในค่ายกักกันที่ประเทศไทยแม้จะไม่สะดวกสบายเหมือนกับทหารตะวันตกที่ได้รับการอำนวยความสะดวกจากรัฐบาลไทย แต่อย่างน้อยก็มีอิสระในการดำรงชีวิตโดยไม่ถูกจับจ้องและคอยระแวดระวังเท่าใดนัก และที่สำคัญ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ขณะที่อยู่ในประเทศไทยก็ไม่ทุกข์ทรมานเท่ากับการเป็นเชลยศึกอยู่ในประเทศที่เป็นสนามรบในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 อย่างไรก็ตาม การจัดการเรื่องเชลยศึกชาวเกาหลีก็ไม่ได้ราบรื่นไปเสียทั้งหมด รัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรมีปัญหาที่จะต้องตามแก้ไขอยู่ตลอด จวบจนกระทั่งชาวเกาหลีที่สมัครใจกลับประเทศได้เดินทางออกจากประเทศไทยไปแล้ว

3.2 ปัญหาในค่ายกักกันเชลยศึก

แม้ว่าจะมีความพยายามวางมาตรการสำหรับการกักกันชาวเกาหลีไว้แล้ว แต่เมื่อคนเหล่านี้เข้าอาศัยในค่ายกักกันได้ระยะหนึ่ง ทางฝ่ายสัมพันธมิตรและรัฐบาลไทยก็พบปัญหาต่าง ๆ ตามมา ทั้งสภาพความเป็นอยู่ที่แออัด เพราะในตอนแรกคาดการณ์ไว้ว่าจะมีชาวเกาหลีถูกกักตัวในค่ายไม่เกิน 1,000 คน แต่ในความเป็นจริงแล้วเพียงเดือนแรกก็มีชาวเกาหลีอยู่ในค่ายถึง 1,176 คน (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947) จนสุดท้ายทางฝ่ายสัมพันธมิตรต้องมีคำสั่งให้หยุดส่งชาวเกาหลีที่จับกุมได้มาไว้ที่ค่ายที่จังหวัดอยุธยาอีกโดยให้คงอยู่กับกองทัพญี่ปุ่นตามเดิม (*Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan*, 1945 - 1947)

นอกจากนี้ยังพบว่าสุขอนามัยในค่ายก็ยังไม่ได้รับการดูแลที่ดี แม้ทางฝ่ายสัมพันธมิตรจะมีคำสั่งให้นายทหารแพทย์ชาวอังกฤษคอยไปตรวจตราค่ายทุกสัปดาห์ อย่างไรก็ตามค่ายกักกันชาวเกาหลีกลับไม่มีแพทย์อยู่ประจำค่าย ทำให้ชาวเกาหลีเกือบจะไม่ได้รับการรักษาพยาบาลใด ๆ เว้นแต่เพียงมีคนคอยจ่ายยาซึ่งก็ไม่สามารถบรรเทาอาการของโรคได้ในเวลาอันรวดเร็ว ทั้งปัญหาความแออัดและการสาธารณสุขที่ไม่มีประสิทธิภาพทำให้ชาวเกาหลีหลายคนล้มป่วยด้วยไข้มาลาเรียและโรคบิด แต่ยาที่ใช้รักษาโรคบิดกลับขาดแคลน (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947) ด้วยเหตุนี้ทางฝ่ายรัฐบาลไทยและสัมพันธมิตรจึงได้สร้างโรงนอนเพิ่มขึ้นเพื่อไม่ให้ความเป็นอยู่นั้นแออัดกันเกินไป พร้อมกับนี่ยังได้ส่งแพทย์หมุนเวียนกันไปดูแลทุกอาทิตย์ และจัดให้มีแพทย์ประจำค่าย กำหนดให้ต้มน้ำก่อนที่จะใช้บริโภค รวมถึงการสร้างอาคารพยาบาลแยกต่างหากเพื่อไม่ให้โรคระบาดลุกลาม (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947)

ปัญหาที่ดูจะหนักหนาอีกประการก็คือปริมาณอาหารที่ชาวเกาหลีได้รับต่อวันนั้นไม่เพียงพอต่อการบริโภค และยังเมื่อสภาวะหลังสงครามดำเนินเรื่อยมาข้าวของต่าง ๆ กลับราคาแพงขึ้นเรื่อย ๆ ในขณะที่ชาวเกาหลียังคงได้รับเบี้ยเลี้ยงเพียงคนละ

⁶ ชื่อคนภาษาเกาหลีและญี่ปุ่นสะกดตามเอกสารต้นฉบับภาษาไทยซึ่งเก็บรักษาอยู่ที่หอจดหมายเหตุแห่งชาติประเทศไทย

1 บาทต่อคนต่อวันเหมือนเดิม ซึ่งรัฐบาลไทยเองก็ไม่ได้จัดหาเงินส่วนอื่น ๆ มาช่วยเหลือ กรณีดังกล่าวเกิดขึ้นกับเชลยศึกญี่ปุ่นเช่นกัน ที่เบี้ยเลี้ยงต่อวันที่ได้รับนั้นไม่เพียงพอ ในกรณีของญี่ปุ่นนั้น บรรดาเชลยศึกญี่ปุ่นแก้ปัญหาการขาดแคลนอาหารด้วยการปลูกพืชผักและเลี้ยงสัตว์ไว้รับประทานเอง (*Lakkan liangdu thahan yipun doithuapai*, 1946) ปริมาณอาหารที่ไม่เพียงพอของเชลยศึกทั้งเกาหลีและญี่ปุ่นสืบเนื่องมาจากการที่รัฐบาลไทยต้องการประหยัดงบประมาณในการเลี้ยงดูเชลยศึกเหล่านี้ให้ได้มากที่สุด (*Kan liangdu thahan yipun*, 1946) ในทางตรงกันข้ามรัฐบาลไทยกลับให้ความสนใจต่อคุณภาพชีวิตของบรรดาอดีตเชลยศึกสัมพันธมิตรด้วยการจัดหาอาหาร รวมไปถึงข้าวของเครื่องใช้ แม้แต่เครื่องดนตรีหรือโต๊ะบิลเลียดตามความต้องการของฝ่ายสัมพันธมิตรได้อย่างพอเพียงอยู่เสมอ (*Kan patibatkan chuailuea*, 1945 - 1946) นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เกิดขึ้นจากภายนอกทั้งเรื่องการลักเล็กขโมยน้อยของคนไทยที่พักอาศัยอยู่รอบค่ายและความไม่พอใจของประชาชนโดยรอบที่รัฐบาลนำชาวเกาหลีมาพักกันไว้บริเวณดังกล่าว (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947)

ทั้งรัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรได้พยายามแก้ไขปัญหาเหล่านี้ โดยเฉพาะในเรื่องอาหารซึ่งจะเป็นประเด็นที่สำคัญมาก ทางทหารไทยได้ปรับเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงดูเชลยศึกเสียใหม่ โดยได้เพิ่มเบี้ยเลี้ยงให้เป็นวันละ 1 บาท 50 สตางค์ จากเดิมที่ให้เพียงวันละ 1 บาท รัฐบาลไทยยังได้เปลี่ยนวิธีการจัดหาอาหารให้แก่ชาวเกาหลี จากที่ทางไทยจะเป็นฝ่ายประมวลอาหารของสดจากพ่อค้าคนกลาง ก็เปลี่ยนมาเป็นการจ่ายเบี้ยเลี้ยงให้ตัวแทนชาวเกาหลีไปติดต่อกับพ่อค้าโดยตรง โดยจ่ายให้เป็นงวด ๆ งวดละ 7 วัน (*Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan*, 1945 - 1946) ซึ่งก็ดูเหมือนว่าปัญหาจะแก้ไขไปได้ น่าสนใจว่าการซื้ออาหารของพ่อค้าโดยตรงกลับสามารถกำหนดราคาสินค้าได้ถูกกว่าการที่ทหารไทยเป็นฝ่ายจัดประกวดราคาจากพ่อค้าคนกลาง กรณีนี้ไม่ได้เกิดเฉพาะกับชาวเกาหลีเท่านั้น แต่ยังเกิดกับทหารญี่ปุ่นอีกด้วย ซึ่งสาเหตุสำคัญที่ทำให้ปริมาณหรือคุณภาพอาหารที่รัฐบาลไทยเป็นฝ่ายจัดการให้เป็นเช่นนี้ก็เพราะการทุจริตของทหารประจำค่ายที่ทำหน้าที่เป็นคนดูแลเรื่องการประมวลราคาอาหารและมีการรับผลประโยชน์จากพ่อค้าคนกลาง (*Banthuek kanprachum*, 1946) นอกจากนี้รัฐบาลไทยยังพยายามเพิ่มรายได้ให้แก่ชาวเกาหลีด้วยการจัดการประมวลเศษอาหารให้แก่พ่อค้าเลี้ยงสัตว์เพื่อนำเงินรายได้ดังกล่าวมาเป็นค่าใช้จ่ายด้านต่าง ๆ ให้แก่ชาวเกาหลี ซึ่งก็ดูเหมือนว่าชาวเกาหลีจะพึงพอใจกับการแก้ปัญหาของรัฐบาลในระดับหนึ่ง (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947)

นอกจากปัญหาเรื่องชีวิตความเป็นอยู่แล้ว ด้วยพื้นเพและทัศนคติต่อญี่ปุ่นที่แตกต่างกันทำให้กลุ่มคนเกาหลีที่อยู่ในค่ายกักกันแบ่งออกเป็นสองฝ่าย คือกลุ่มที่ต้องการปลดแอกออกจากญี่ปุ่น โดยมีโอกาโมโต (Okamoto) หรือกิมซิกกี (Kim Seung-gi) เป็นหัวหน้า ซึ่งก่อนที่นายกิมซิกกีจะถูกส่งตัวเข้าค่ายกักกันได้ทำงานให้กับฝ่ายสัมพันธมิตร โดยทำหน้าที่รวบรวมหลักฐานที่เกี่ยวข้องกับคนเกาหลีที่เคยทำหน้าที่เป็นผู้ควบคุมเชลยศึกพันธมิตร และได้กระทำอาชญากรรมต่อเชลยเหล่านี้ (*Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan*, 1945 - 1946) ส่วนอีกกลุ่มหนึ่งเป็นกลุ่มที่นิยมญี่ปุ่นโดยมีนายชุงชัง (Chung Chang) เป็นหัวหน้า ซึ่งเคยได้รับทุนการศึกษาของรัฐบาลญี่ปุ่นและทำงานกับหนังสือพิมพ์มินจิ (*Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan*, 1945 - 1946) อย่างไรก็ตามความขัดแย้งของคนทั้งสองกลุ่มก็ไม่ได้บานปลายจนเป็นการทะเลาะเบาะแว้งใหญ่โต เป็นเพียงแต่การกล่าวหาซึ่งกันและกันว่าอีกฝ่ายพยายามยุยงให้ชาวเกาหลีหนีออกจากค่าย ซึ่งผู้ดูแลค่ายชาวไทยเองก็ได้รายงานถึงพฤติกรรมของชาวเกาหลีว่าคนเหล่านี้มีวินัยเคร่งครัด จึงไม่ทำให้เกิดเหตุการณ์รุนแรงแม้จะมีคนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947)

แต่ปัญหาที่เป็นประเด็นอยู่เสมอคือความพยายามหนีออกจากค่ายของบรรดาเชลยศึกเกาหลี โดยเฉพาะกลุ่มเชลยที่นิยมญี่ปุ่น ซึ่งคนกลุ่มนี้มีแนวโน้มว่าจะมีประวัติกระทำทารุณกรรมต่อเชลยศึกสัมพันธมิตรในระหว่างสงครามจึงกลัวว่าวันใดวันหนึ่งทางสัมพันธมิตรหรือรัฐบาลไทยจะทราบและนำไปดำเนินคดี หลายต่อหลายครั้งทางการไทยก็ไม่สามารถจับกุมเชลยศึกเหล่านี้กลับมาได้ ซึ่งสาเหตุที่คนเกาหลีสามารถหลบหนีออกจากค่ายทหารได้โดยง่ายก็เพราะทางการไทยไม่ได้เคร่งครัดในการเดินทางออกนอกค่ายของคนเกาหลี ทั้งยังอนุญาตให้คนเกาหลีที่มีกิจกรรมต่าง ๆ เดินทางเข้ากรุงเทพฯ ได้อยู่

ตลอดถ้าได้รับอนุญาต ไม่ใช่แคในค่ายกักกันเท่านั้น ชาวเกาหลีที่ตกเป็นอาชญากรสงครามก็สามารถหลบหนีออกจากเรือนจำได้แม้จะเป็นเรือนจำกลางของรัฐบาลซึ่งสร้างมาเพื่อคุมขังนักโทษโดยเฉพาะ เช่นในกรณีของทาอิโมโต โทกะโยกุ (Taimoto Kokayoku) หรือชื่อเกาหลีว่าจงฮีอก (Jeon Hee - ok) และตากินิซา โอกุตะสึ (Takanisha Okudatsu) หรือ อีออกตา (Lee Ok - taec) ซึ่งหลบหนีออกจากเรือนจำบางขวางในวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ. 2489 (Yipun lopni, 1945 - 1946) ด้วยเหตุนี้ตลอดช่วงเวลาที่ชาวเกาหลีถูกกักกันเพื่อรอส่งกลับประเทศบ้านเกิดนั้น มีเชลยชาวเกาหลีหนีออกจากค่ายและเรือนจำทั้งหมด 55 คนที่รัฐบาลไทยสามารถตามจับกลับมาได้ และมีอีกเป็นจำนวนมากที่รัฐบาลไม่สามารถจับกุมตัวได้ (Thahan kaoli lae fomsa, 1945 - 1947)

ปัญหาต่าง ๆ ทำให้เราตั้งคำถามว่ารัฐบาลไทยมีอำนาจมากน้อยเพียงใดในการจัดการปัญหาเกี่ยวกับเชลยศึก เพราะดูเหมือนว่าการแก้ไขปัญหาต่าง ๆ นั้นจะกระทำขึ้นหลังจากได้รับการสั่งการจากฝ่ายสัมพันธมิตรแล้ว สถานการณ์ดังกล่าวทำให้สะท้อนภาพของสภาวะกึ่งอาณานิคมที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในเวลานั้น กล่าวคือ หน่วยงานที่มีอำนาจในการตัดสินใจทางการทหารอย่างแท้จริงคือฝ่ายทหารสัมพันธมิตรที่ถูกส่งมาดูแลเรื่องต่าง ๆ ในประเทศไทย ส่วนรัฐบาลไทยนั้นกลับกลายเป็นฝ่ายที่ปฏิบัติตามคำสั่งอย่างเคร่งครัดผ่านหน่วยงานที่ตั้งขึ้นมาเป็นการเฉพาะอย่างกองอำนวยการสันติภาพ

4. ส่งเชลยศึกกลับบ้าน

เป็นเวลาเกือบหนึ่งปีที่เชลยศึกชาวเกาหลีต้องใช้ชีวิตอยู่ในค่ายกักกัน แน่ใจว่าตลอดเวลาดังกล่าวมีประเด็นที่รัฐบาลไทยจะต้องคอยจัดการและแก้ปัญหาอยู่ไม่ขาด ในระหว่างที่กักตัวชาวเกาหลีรัฐบาลไทยได้ประสานงานกับฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อขอเรือขนส่งขนาดใหญ่สำหรับใช้ในการลำเลียงชาวเกาหลีรวมไปถึงชาวไต้หวันที่ถูกกักตัวร่วมกับชาวเกาหลีกลับบ้านเกิดสุดท้ายแล้วรัฐบาลก็ได้จัดหาเรือ “ซาราบัค” เพื่อเป็นเรือลำเลียงชาวเกาหลีและไต้หวันกลับประเทศ โดยมีกำหนดที่จะส่งเชลยกลับประเทศในช่วงเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2489 (Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1946)

หนึ่งวันก่อนที่จะเคลื่อนย้ายเชลยศึกนั้น ทั้งทางรัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรได้ประชุมตกลงขั้นตอนและมาตรการในการส่งชาวเกาหลีกลับบ้าน ตั้งแต่เรื่องอาหารการกินระหว่างการเดินทางซึ่งต้องจัดเตรียมให้เพียงพอกับจำนวนคนและวันที่จะอยู่ในเรือซึ่งจะต้องเดินทางเป็นเวลาหลายวัน หลังจากปรึกษากับตัวแทนชาวเกาหลีแล้วฝ่ายสัมพันธมิตรได้ขอให้ไทยจัดเตรียมอาหารให้ชาวเกาหลีสำหรับบริโภคบนเรือประมาณ 20 วัน (Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan, 1945 - 1946) โดยให้ชาวเกาหลีรับประทานเนื้อกระป๋องคนละ 1 กระป๋องต่อวันกับข้าวสาร และมีอาหารประเภทอื่น ๆ ที่สามารถเก็บรักษาได้เป็นเวลานานเช่น ก๋วยเตี๋ยว ถั่วยีสต์สด เครื่องจันอับ และมีเครื่องปรุงอย่างน้ำตาลทรายแดง กระเทียม พริกแห้งและเต้าเจี้ยว ส่วนผักนั้นตกลงที่จะให้ทานผักกาดขาว ต้นหอมและหัวไชโป๊ ซึ่งมีแนวโน้มที่จะเก็บรักษาได้นานกว่าผักประเภทอื่น ๆ (Banthuekanprachum, 1946)

การเคลื่อนย้ายคนกว่าหนึ่งพันคนก็ไม่ใช่ว่าจะง่าย เนื่องจากเชลยเกือบทั้งหมดอยู่ที่ค่ายในจังหวัดอยุธยา แต่เรือที่ใช้ส่งพวกเขากลับนั้นเทียบท่าอยู่ที่ท่าเรือคลองเตย ดังนั้นจำเป็นที่จะต้องใช้รถไฟในการขนส่งชาวเกาหลีเหล่านี้มายังกรุงเทพ ซึ่งการขนคนจำนวนมากเช่นนี้จำเป็นต้องใช้เวลาอย่าง ๆ น้อยก็สองวัน ด้วยเหตุนี้ตั้งแต่วันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2489 รัฐบาลได้เริ่มให้เชลยชุดแรกจำนวน 800 คนเดินทางออกจากอยุธยาตั้งแต่ตอนเย็น และมาถึงกรุงเทพในเวลา 21.40 น. อย่างไรก็ตาม ด้วยข้อกำหนดที่ไม่อนุญาตให้เชลยศึกเหล่านั้นเข้าไปยังท่าเรือในตอนค่ำ ทำให้รัฐบาลตัดสินใจให้เชลยศึกพักแรมที่สถานี

รถไฟแทน ส่วนขบวนรถไฟอีกเที่ยวหนึ่งซึ่งมีชาวเกาหลีและใต้หวันโดยสารมาประมาณ 800 คน ได้มาถึงกรุงเทพในเช้าวันที่ 12 พฤษภาคม รถไฟขบวนดังกล่าวได้มุ่งตรงไปยังท่าเรือคลองเตย (*Thahan kaoli lae fomosa, 1945 - 1947*)

เมื่อชาวเกาหลีทุกคนมาถึงท่าเรือกลับกลายเป็นว่าพวกเขาไม่สามารถขึ้นเรือได้เนื่องจากกองบัญชาการอำนวยการประสานงานสัมพันธมิตรของกองทัพไทยยังไม่ส่งบัญชีรายชื่อชาวเกาหลีและใต้หวันที่จะส่งกลับให้แก่นายทหารที่ทำหน้าที่ตรวจสอบชาวเกาหลีที่ทางรัฐบาลจะส่งกลับ จนสุดท้ายแล้วบัญชีรายชื่อดังกล่าวก็มาไม่ทันจนเรือไม่สามารถออกจากท่าเรือได้เนื่องจากระดับน้ำในแม่น้ำน้อยเกินกว่าที่จะเดินเรือ (*Thahan kaoli lae fomosa, 1945 - 1947*) เรื่องนี้ได้เน้นย้ำให้เห็นถึงประสิทธิภาพการทำงานอันหละหลวมของกองทัพไทยอีกครั้งหนึ่ง งานต่าง ๆ ที่ไม่มีการควบคุมจากฝ่ายสัมพันธมิตรก็มักจะเกิดเหตุติดขัดต่าง ๆ ที่เป็นสิ่งที่ไม่ควรเกิดขึ้น อย่างในกรณีนี้กองทัพไทยเองก็รู้กำหนดการและขั้นตอนที่ชัดเจนอยู่แล้วว่าเรือที่มารับชาวเกาหลีจะออกเดินทางในเวลาใด แต่กลับต้องมาเสียเวลารอบัญชีรายชื่อที่ควรเตรียมไว้ล่วงหน้าอยู่แล้ว

ด้วยเหตุนี้รัฐบาลไทยจึงต้องหาที่พักให้ชาวเกาหลีอย่างรีบเร่งเพื่อให้พวกเขาพักก่อนที่จะเดินทางกลับประเทศในวันรุ่งขึ้น ดูเหมือนว่าทางฝ่ายสัมพันธมิตรเริ่มตระหนักดีว่าหากจะปล่อยให้ทางรัฐบาลและกองทัพไทยจัดการปัญหาดังกล่าวแต่เพียงผู้เดียวก็จะมีปัญหาอื่น ๆ ตามมาและในที่สุดฝ่ายสัมพันธมิตรก็ต้องลงมาแก้ไขด้วยตัวเอง ด้วยเหตุนี้ฝ่ายสัมพันธมิตรจึงได้ส่ง พ.ท. โอวี ซึ่งเป็นนายทหารที่ประจำการอยู่ที่หน่วยทหารอังกฤษในสยาม (British Troops Siam) มาทำหน้าที่ประสานงานกับกองทัพไทยในการจัดหาที่พักในกรุงเทพฯ ให้แก่เชลยศึกเหล่านี้ สุดท้ายแล้วรัฐบาลก็ได้รับการอนุเคราะห์จากสมาคมพหุวิชาชีพจีนซึ่งตั้งอยู่บนถนนสารทให้ใช้สมาคมเป็นที่พักแรมให้แก่เชลยศึกเหล่านั้น โดยมี พ.ท. โอวีทำหน้าที่ประสานงานหารถบรรทุกมาลำเลียงเชลยศึกจากท่าเรือคลองเตย สำหรับอาหารการกินในคืนวันนั้น รัฐบาลไทยได้จ่ายเงินให้เชลยศึกคนละ 1 บาท เพื่อซื้ออาหารรับประทานเอง (*Thahan kaoli lae fomosa, 1945 - 1947*)

ในเวลาสามนาฬิกาของวันที่ 13 พฤษภาคม พ.ศ. 2488 การส่งเชลยกับประเทศได้เริ่มต้นอีกครั้งเมื่อรถบรรทุกได้มารับเชลยศึกไปที่ท่าเรือคลองเตย ดูเหมือนว่าคราวนี้ฝ่ายสัมพันธมิตรจะตระหนักดีว่าไม่สามารถปล่อยให้ทางทหารทำหน้าที่ขนส่งเชลยได้โดยลำพัง ทำให้มีเจ้าหน้าที่ทหารของสัมพันธมิตรคอยทำหน้าที่สำรวจและคัดแยกเชลยศึก (*Thahan kaoli lae fomosa, 1945 - 1947*) กระทั่งเวลาหกนาฬิกา การสำรวจเชลยศึกได้เสร็จสิ้นลงจึงเริ่มลำเลียงเชลยศึกลงเรือ อย่างไรก็ตามในระหว่างเริ่มลำเลียงเชลยศึกนั้น ทางฝ่ายสัมพันธมิตรได้ตัดสินใจที่จะให้ชาวเกาหลีจำนวน 57 คน ที่เดินทางมาจากไซ่งอนได้เดินทางไปด้วย อย่างไรก็ตามจำนวนคนบนเรือเต็มความจุที่เรือจะรับได้ ทำให้เชลยศึกจำนวน 25 คน ที่ลงเรือลำเลียงไปก่อนถูกเรียกตัวกลับขึ้นมาเพื่อรอเดินทางกลับในรอบหน้า (*Thahan kaoli lae fomosa, 1945 - 1947*) เรื่องดังกล่าวเน้นย้ำอีกครั้งว่าสุดท้ายแล้วรัฐบาลไทยเองไม่มีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเชลยศึก มีเพียงแต่ปฏิบัติหน้าที่ตามคำสั่งของฝ่ายสัมพันธมิตรเท่านั้น เมื่อฝ่ายสัมพันธมิตรต้องการเปลี่ยนแปลงกิจกรรมใด ๆ ก็สามารถทำได้ทันทีโดยไม่ต้องปรึกษากับฝ่ายรัฐบาลหรือกองทัพไทย สถานการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่ารัฐบาลไทยไม่มีอำนาจใด ๆ ในการต่อรองกับฝ่ายสัมพันธมิตร แต่จากมุมมองของฝ่ายสัมพันธมิตรแล้วก็พอจะเข้าใจได้ว่าพวกเขาไม่ไว้วางใจให้รัฐบาลไทยจัดการดูแลเรื่องเชลยศึก

สุดท้ายแล้วมีเชลยศึกรวม 1,615 คน โดยแบ่งเป็นชาวเกาหลีจำนวน 1,411 คน และชาวใต้หวันจำนวน 204 คน ได้เดินทางกลับประเทศของตนในคราวนี้ (*Thahan kaoli lae fomosa, 1945 - 1947*) โดยมีชาวเกาหลีจำนวนหนึ่งตัดสินใจที่จะอยู่ในประเทศต่อซึ่งรัฐบาลได้นำตัวไปไว้ที่ค่ายปากเกร็ดเพื่อทำเรื่องต่อไป เช่น กรณีของ โนซูบ็อก (Noh Su - bok) นางบำเรอของกองทัพญี่ปุ่น ที่ตัดสินใจอาศัยอยู่ที่ประเทศไทยต่อด้วยการประกอบอาชีพในร้านอาหาร (Hicks, 1995, pp. 138 - 139) หรือในกรณีของคิมอี (Kim Lee) และ อีเซิน (Lee Sern) อดีตทหารเกาหลีในกองทัพญี่ปุ่นที่สังกัดหน่วยโยธาธิการ ได้ยื่นเรื่องขอพำนักอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวร อย่างไรก็ตามทางรัฐบาลก็ไม่ได้ตอบรับคำขอของเชลยศึกเหล่านี้ในทันที เพราะตามกฎหมายแล้วเชลยศึกคนใดทั้งเกาหลี ญี่ปุ่น และใต้หวัน หากต้องการอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นการถาวรจะต้องได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการซึ่งประกอบไปด้วยผู้แทนจากกระทรวงมหาดไทยและกรมตำรวจ พร้อมกันนี้ยังต้อง

ได้รับความเห็นชอบจากตัวแทนกองทัพอังกฤษในประเทศไทย (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947) ด้วยเหตุนี้ฝ่ายสันติบาลของไทยจึงได้นำตัวไปสอบสวนเพิ่มเติม และทำเรื่องแจ้งไปยังฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อให้แน่ใจว่านายทหารทั้งสองนายไม่อยู่ในบัญชีรายชื่ออาชญากรสงคราม เพื่อให้ทราบสถานะที่แน่ชัดก่อนที่จะอนุญาตให้อยู่ในประเทศไทยต่อไป (*Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan*, 1945 - 1947) นอกจากกรณีของโนซูบ็อก คิมอี และอีเชิน แล้วก็ยังปรากฏว่ามีเชลยศึกเกาหลีอีกหลายคนที่ยังจะอยู่ในประเทศไทยต่อ โดยเฉพาะกลุ่มที่เคยเป็นโสเภณีในค่ายทหารญี่ปุ่น เนื่องจากรู้สึกอับอายที่จะต้องกลับไปใช้ชีวิตที่เกาหลี (Hicks, 1995, p. 136)

สำหรับชาวเกาหลี 25 คน ที่ต้องขึ้นมาจากเรือนั้นทางฝ่ายสัมพันธมิตรได้นำไปรวมกับชาวเกาหลีคนอื่น ๆ ที่ไม่มีชื่อในบัญชีที่จะส่งไปในรอบแรก มีทั้งสิ้น 33 คน รัฐบาลได้ให้พักอาศัยอยู่ที่สมาคมพาณิชย์จีนโดยให้เงินค่าเบี้ยเลี้ยงคนละ 1.50 บาท ต่อวัน และได้เลือกคิมเชิลกวน (Kim Chul - gwun) ซึ่งเคยทำงานกับฝ่ายสัมพันธมิตรที่หน่วยสอบสวนอาชญากรสงครามและกองกำกับการที่ 1 และมีความใกล้ชิดกับตำรวจสันติบาลไทย เป็นหัวหน้าชาวเกาหลีคนที่ 1 และฮวางเบิมซุง (Hwang Bum - sung) เป็นหัวหน้าคนที่ 2 (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947) โดยควบคุมชาวเกาหลีไม่ให้ออกจากที่พักเวียนจะได้รับอนุญาตจากทางการแล้วและทำหน้าที่รับเงินเบี้ยเลี้ยงให้แก่ชาวเกาหลีที่เหลืออยู่ (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947) นอกจากนี้ชาวเกาหลีทั้งสองคนยังได้ออกค้นหาเชลยศึกชาวเกาหลีคนอื่น ๆ ที่ซ่อนตัวอยู่ตามจังหวัดต่าง ๆ ได้อีกหลายคน เป็นเหตุให้ชาวเกาหลีที่พักอาศัยเพื่อรอส่งกลับในรอบที่ 2 เพิ่มขึ้นมาเป็น 70 คน (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947)

เรื่องเงินเบี้ยเลี้ยงก็จะเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นตลอด แม้ว่ารัฐบาลจะให้เงินเบี้ยเลี้ยงเท่ากับที่ชาวเกาหลีเคยได้เมื่อตอนอยู่ที่ค่ายในอยุธยา แต่เมื่อชาวเกาหลีมีจำนวนน้อยลงและต้องพักอาศัยอยู่ในกรุงเทพฯ ที่มีค่าครองชีพแพงกว่าต่างจังหวัด ก็ทำให้เบี้ยเลี้ยงที่ได้รับไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพ ซึ่งในช่วงแรกทางสมาคมพาณิชย์จีนและชาวบ้านที่อยู่บริเวณดังกล่าวได้ช่วยเหลือด้วยการจัดหาอาหารมาเลี้ยงบรรดาเชลยศึกเหล่านี้ จนในเวลาต่อมารัฐบาลไทยได้ตัดสินใจเพิ่มเงินค่าเลี้ยงดูให้แก่ชาวเกาหลีเหล่านี้เป็นวันละ 2 บาท จนกระทั่งคนเหล่านี้ถูกส่งกลับประเทศ (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947)

หลังส่งชาวเกาหลีกลุ่มแรกกลับมาตุภูมิปรากฏว่ายังคงมีชาวเกาหลีที่เหลืออยู่ในประเทศไทย แบ่งได้เป็นสี่กลุ่มคือ กลุ่มเชลยศึกที่ถูกเรียกตัวกลับขึ้นมาจากเรือและเชลยศึกที่สำรวจพบในภายหลังจำนวน 70 คน อีกกลุ่มหนึ่งคือเชลยศึกที่หลบหนีออกจากค่ายในระหว่างถูกกักตัวอีก 55 คน กลุ่มชาวเกาหลีที่ตกเป็นอาชญากรสงครามจำนวน 76 คน ที่จะถูกนำตัวขึ้นศาลที่สิงคโปร์ต่อไป (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947) และกลุ่มสุดท้ายคือเชลยศึกเกาหลีที่ตัดสินใจขอพำนักอยู่ที่ประเทศไทยเป็นการถาวร สำหรับค่ายเชลยศึกที่อยุธยาก็ได้ปิดตัวลงด้วยเช่นกัน พร้อมกับส่งมอบอุปกรณ์และครุภัณฑ์ต่าง ๆ ที่สร้างขึ้นในระหว่างที่กักกันเชลยศึกให้แก่ทางกองทัพบก (*Thahan kaoli lae fomosa*, 1945 - 1947) รวมเวลานับตั้งแต่สงครามยุติลงในเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2488 ทั้งสิ้นกว่า 9 เดือนที่เชลยศึกชาวเกาหลีนี้ถูกกักกันในประเทศไทย

5. สรุป

เมื่อสงครามโลกครั้งที่ 2 ยุติลง สถานะของรัฐบาลไทยที่อยู่ในสภาวะก้ำกึ่งระหว่างเป็นผู้แพ้และผู้ชนะสงครามก็ได้ผลักดันให้รัฐบาลต้องดำเนินการทั้งภายในและการต่างประเทศ รวมถึงนโยบายด้านเชลยศึกตามความต้องการของฝ่ายสัมพันธมิตร ซึ่งต้องการให้ไทยช่วยเหลือเชลยศึกทั้งญี่ปุ่นและเกาหลี รวมไปถึงอดีตเชลยศึกฝ่ายสัมพันธมิตรจนกว่าคนเหล่านี้จะถูกส่งกลับ ทว่าในทางปฏิบัติแล้วดูเหมือนว่าฝ่ายที่มีอำนาจในการจัดการเรื่องเชลยศึกจะเป็นทหารฝ่ายสัมพันธมิตรที่ถูกส่ง

เข้ามาเพื่อควบคุมการปฏิบัติงานของรัฐบาลไทยที่เกี่ยวข้องกับสถานการณ์หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 สำหรับรัฐบาลไทยนั้นก็ดูจะมีหน้าที่ที่ต้องทำตามคำสั่งของฝ่ายสัมพันธมิตร

ในขณะนั้นประเทศไทยมีทั้งอดีตเชลยศึกสัมพันธมิตรที่ถูกควบคุมโดยกองทัพญี่ปุ่น ทหารญี่ปุ่นที่ตกอยู่ในสถานะผู้แพ้สงครามและเชลยศึก และกลุ่มสุดท้ายคือทหารเกาหลีที่เข้ามาอยู่กับกองทัพญี่ปุ่นซึ่งมีสถานภาพที่ไม่ใช่ทั้งผู้แพ้สงครามเฉกเช่นทหารญี่ปุ่น แต่ก็ไม่ได้มีสถานะเป็นผู้ชนะสงครามเหมือนกับทหารฝ่ายสัมพันธมิตร อีกทั้งในขณะนั้นเกาหลีซึ่งกลายเป็นประเทศเอกราชก็ยังไม่มีการสถาปนาอย่างเป็นทางการ จึงไม่มีตัวแทนที่จะประสานงานกับรัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรเพื่อส่งคนเหล่านี้กลับประเทศ ในขณะที่เดียวกันด้วยเรื่องขนส่งที่มีอยู่อย่างจำกัดขณะที่ทหารทั้งฝ่ายสัมพันธมิตรและอีกชะต่างประจำการกระจายอยู่ทั่วโลก ด้วยเหตุนี้จึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ชาวเกาหลีเหล่านี้พำนักอยู่ที่ไทยเป็นการชั่วคราวในฐานะเชลยศึกจนกว่ารัฐบาลไทยและฝ่ายสัมพันธมิตรจะจัดหาเรือมารับชาวเกาหลีกลับประเทศ

เชลยศึกชาวเกาหลีแบ่งออกเป็นสองกลุ่มคือกลุ่มที่เป็นทหารในกองทัพญี่ปุ่นจะถูกกักกันที่ค่ายบางบัวทอง ยกเว้นทหารเกาหลีที่ถูกระบุว่า เป็นอาชญากรสงครามก็จะถูกกักขังที่เรือนจำบางขวางร่วมกับอาชญากรสงครามชาวญี่ปุ่นคนอื่น ๆ ส่วนพลเรือนจะถูกกักกันที่ค่ายจังหวัดอยุธยา น่าสนใจว่ารัฐบาลไทยเองก็ไม่ได้ดูแลคนแต่ละชาติอย่างเท่าเทียมกัน ในกรณีของอดีตเชลยศึกสัมพันธมิตรจะได้รับการดูแลเป็นอย่างดี ด้วยรัฐบาลไทยเกรงว่าหากฝ่ายสัมพันธมิตรไม่พอใจต่อการปฏิบัติของรัฐบาลต่ออดีตเชลยศึกเหล่านี้ก็จะมีผลโดยตรงต่อสถานะเอกราชของไทยที่ชาติสัมพันธมิตร โดยเฉพาะอังกฤษที่มองว่าไทยเป็นพันธมิตรกับญี่ปุ่นในช่วงสงคราม จึงควรที่จะมีสถานะเป็นผู้แพ้สงครามเหมือนญี่ปุ่น ดังนั้นการดูแลอดีตเชลยศึกสัมพันธมิตรจึงกลายเป็นเงื่อนไขสำคัญต่อเอกราชของชาติ

ส่วนในกรณีเชลยศึกเกาหลีนั้น รัฐบาลเองก็มีนโยบายเช่นเดียวกับการดูแลเชลยศึกญี่ปุ่นคือ ให้การดูแลเท่าที่ฝ่ายสัมพันธมิตรร้องขอ โดยไม่ได้ให้การช่วยเหลืออื่น ๆ เพิ่มเป็นกรณีพิเศษ ด้วยเหตุนี้สภาพชีวิตความเป็นอยู่ของเชลยศึกเกาหลีจึงมีสภาพที่ยากลำบาก อาหารการกินไม่เพียงพอเนื่องจากได้เบียดเบียนอย่างจำกัด ซึ่งแตกต่างจากคุณภาพชีวิตของอดีตเชลยศึกสัมพันธมิตรเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตามสถานะของเชลยศึกเกาหลีก็ดูจะดีกว่าเชลยศึกญี่ปุ่น โดยเฉพาะบรรดาพลเรือนที่รัฐบาลและฝ่ายสัมพันธมิตรเองก็ไม่ได้มองว่าคนเหล่านี้เป็นผู้แพ้สงคราม ด้วยเหตุนี้เชลยศึกชาวเกาหลีจึงได้รับอนุญาตให้มีสิทธิเดินทางไปยังกรุงเทพฯ เพื่อทำธุระต่าง ๆ ได้ ต่างกับเชลยศึกญี่ปุ่นที่ถูกควบคุมอย่างเข้มงวด

การจัดการปัญหาเกี่ยวกับเชลยศึกชาวเกาหลีเป็นอีกหนึ่งประเด็นที่รัฐบาลไทยให้ความสนใจเพราะเป็นนโยบายโดยตรงที่มาจากฝ่ายสัมพันธมิตร ตลอดช่วงเวลาที่กักกันเชลยเหล่านี้ จะเห็นได้ว่ารัฐบาลไทยจะต้องรายงานสถานการณ์ให้แก่ฝ่ายสัมพันธมิตรได้ทราบตลอดเวลา และเมื่อใดก็ตามที่ฝ่ายสัมพันธมิตรมีนโยบายใด ๆ ลงมา รัฐบาลไทยก็จำเป็นต้องปฏิบัติตามในทันที ดังนั้นแล้วการจัดการปัญหาเชลยศึกสำหรับทางรัฐบาลไทยจึงมีหน้าที่เพียงผู้ประสานงานตามคำสั่งต่าง ๆ ของฝ่ายสัมพันธมิตร

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

Baengyaek chaloeisuek thi dairap khao thiphak, mop chaloeisuek kae so po, chatkan lamliang chaloeisuek thuk konrani แบ่งแยกเชลยศึกที่ได้รับเข้าที่พัก, มอบเชลยศึกแก่สห. จัดการลำเลียงเชลยศึกทุกกรณี [Separating the POW to their accommodations, handing out the POW to the Alliance transporting every POW] [Unpublished manuscript]. (August 29, 1945 – July 8, 1946). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7/8), National Archives of Thailand, Bangkok.

Banthuek kanprachum rueang kan liangdu thahan yipun thi thuk kakkam บันทึกการประชุมเรื่อง การเลี้ยงดูทหารญี่ปุ่นที่ถูกกักกัน [Minutes about taking care the Japanese soldiers who are captured] [Unpublished manuscript]. (May 2 – 29, 1946). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7.1/21), National Archives of Thailand, Bangkok.

Chaloeisuek chao kaoli lae taiwan เชลยศึกชาวเกาหลีและไต้หวัน [Korean and Taiwanese prisoners of war] [Unpublished manuscript]. (August 23, 1945 – April 17, 1947). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7/4), National Archives of Thailand, Bangkok.

Charuek wat phrachetuphon ton khlong phap ruesi datton khlong phap khon tang phasa lae khlong dan kan patisangkhan watphrachetuphon จารึกวัดพระเชตุพนตอนโคลงภาพฤๅษีตัดตน โคลงภาพคนต่างภาษา และ โคลงด้านการปฏิสังขรณ์วัดพระเชตุพน [Inscription of Wat Phrachetuphon, poem of contorted hermit, poem of foreigners, poem of renovating Wat Phrachetuphon]. (1964). Rongphim kan phim phanit.

Kan chat sathanthi khumkhang atchayakon songkhram การจัดสถานที่คุมขังอาชญากรสงคราม [The procurement of place of confinement] [Unpublished manuscript]. (September 17 – November 29, 1945). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7/22), National Archives of Thailand, Bangkok.

Kan khuapkhum chao kaoli lae taiwan การควบคุมชาวเกาหลีและไต้หวัน [Taking Korean and Taiwanese] [Unpublished manuscript]. (August 31, 1945 – May 18, 1946). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7/10), National Archives of Thailand, Bangkok.

Kan liangdu thahan yipun changwat phet buri suratthani lae chumphon การเลี้ยงดูทหารญี่ปุ่น จังหวัดเพชรบุรี สุราษฎร์ธานีและชุมพร [Taking care the Japanese Soldiers in Phet Buri Suratthani and Chumphon] [Unpublished manuscript]. (April 25 – May 27, 1946). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7.1/19), National Archives of Thailand, Bangkok.

Kan patibatkan chuailuea ruammue kap so po การปฏิบัติการช่วยเหลือร่วมมือกับ สห. [Cooperating with the Allied] [Unpublished manuscript]. (November 8, 1945 – January 28, 1946). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.6/40), National Archives of Thailand, Bangkok.

Kongsun sawit pai yiam khaiakkan chon tangdao. กงสุลสวิสไปเยี่ยมค่ายกักกันชนต่างดาว [The Swiss consul visits the concentration camp] [Unpublished manuscript]. (February 19 – October 25, 1942). Bor kor

- sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (2.11/8), National Archives of Thailand, Bangkok.
- Lakkan liangdu thahan yipun doithuapai* หลักการเลี้ยงดูทหารญี่ปุ่นโดยทั่วไป [General protocol of taking care the Japanese Soldiers] [Unpublished manuscript]. (March 16 – October 8, 1946). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7/13), National Archives of Thailand, Bangkok.
- Rueang kong-amnuaikan santiphap* เรื่อง กองอำนาจการสันติภาพ [Department of Peacekeeping] [Unpublished manuscript]. (August 25, 1945 – May 31, 1949). (2) So. Ro. (2) ส.ร. [The Office of the Prime minister] (98/54), National Archives of Thailand, Bangkok.
- Thahan chat tang tang thi sangkat thahan yipun* ทหารชาติต่าง ๆ ที่สังกัดทหารญี่ปุ่น [Foreign soldier serving in the Japanese armed forces] [Unpublished manuscript]. (September 5, 1945 – January 7, 1946). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7/14), National Archives of Thailand, Bangkok.
- Thahan kaoli lae fomosa* ทหารเกาหลีและพม่า [Korean and Formosan soldier] [Unpublished manuscript]. (September 12, 1945 – May 9, 1947). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7/18), National Archives of Thailand, Bangkok.
- Thahan yipun plotploi thahan kaoli* ทหารญี่ปุ่นปลดปล่อยทหารเกาหลี [The Japanese Soldiers release the Korean soldiers] [Unpublished manuscript]. (August 22, 1945). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (2.11/81), National Archives of Thailand, Bangkok.
- Yipun cha pokkhrong khon kaoli nai krung sayam* ญี่ปุ่นจะปกครองคนเกาหลีในกรุงสยาม [Japan will supervise Korean people being in Siam] [Unpublished manuscript]. (May 19 – 21, 1907). Ror 5 ร.5 [Rama V] (ต. 22/37), National Archives of Thailand, Bangkok.
- Yipun lopni* ญี่ปุ่นหลบหนี [Escape of Japanese prisoner] [Unpublished manuscript]. (October 26, 1945 – April 19, 1946). Bor kor sungsud บก.สูงสุด [Royal Thai Armed Forces Headquarters] (3.7/30), National Archives of Thailand, Bangkok.
- Yipun tang residen lae chat ratkan nai prathet khorla lae yok mueang khorla pen mueangkhuen khong yipun* ญี่ปุ่นตั้งเรสิดนซ์และจัดราชการในประเทศโคเรียและยกเมืองโคเรียเป็นเมืองขึ้นของญี่ปุ่น [Japan appoints its residence, managing the internal administrative in Korea and colonizing Korea] [Unpublished manuscript]. (December 25, 1906 – September 2, 1911). Ror 5 ร.5 [Rama V] (ต.22/36), National Archives of Thailand, Bangkok.

ภาษาต่างประเทศ

- Hicks, G. (1995). *The comfort women: Sex slaves of the Japanese imperial forces*. Silkworm.
- MacKenzie, S. P. (1994). The treatment of prisoners of war in World War II. *The Journal of Modern History*, 66, 487 – 520.
- Palmer, B. (2007). Imperial Japan's preparations to conscript Koreans as soldiers, 1942 – 1945. *Korean Studies*, 31, 63 – 78.

- Sturma, M. (2019). Japanese treatment of Allied prisoners during the Second World War: Evaluating the death toll. *Journal of Contemporary History*, 55(3), 514 – 534.
- Subrahmanyam, A., & Sturma, M. (2020). Asian labourers, the Thai government and the Thai – Burma railway. *Journal of Contemporary History*, 56(2), 364 – 385.
- Yu Jose, L. N. (2012). The Koreans in Second World War Philippines: Rumour and history. *Journal of Southeast Asian Studies*, 43(2), 324 – 339.